

06-01 Bestuur

In de late middeleeuwen kreeg de hertog van Brabant -eerdere titel graaf van Brussel, graaf van Leuven, dus een mindere titel- langzaam voet aan wal in het noorden van Brabant. Hij vocht daarvoor met andere regionale machtshebbers, zoals de graven van Gelre -Gelderland heette toen Gelderland- en die van Holland, de bisschoppen van Utrecht en Luik, etc. Maar hij schakelde ook de lokale machthebbers uit, zoals in het noorden van Brabant de 'semi-adellijke' families Van Tilburg, Van Rode, Van Oirschot en Van Vught. Ook kleinere heren met plaatselijke domeinen, soms maar enkele boerderijen groot, moesten zich naar hem schikken. Of een leenman worden, dus juridisch niet meer zelfstandig zijn, of creperen, waar een afstammeling van de heren van Tilburg over klaagde. Ook kloosters, vooral van de oude ordes, werden gedwongen bezit af te staan. Nieuwe kloosters, zoals die van de witheren van Tongerlo bijvoorbeeld, stonden dan weer wel in de gunst van de hertog. Er moest toch na zijn verscheiden om zijn zielenheil gebeden worden.

Het innemen van Noord-Brabant door de hertog was een proces dat lang duurde. Het startte aan het begin van de 12de eeuw en was omstreeks 1450 voltooid. Toen was $\frac{3}{4}$ van het gebied rechtstreeks zijn eigendom en het resterende deel was aan hem ondergeschikt met leenverhoudingen. Dat was uiteraard niet het werk van één hertog, maar van generaties, soms met meer, soms met minder succes.

Aan het eind van de 13de eeuw, dus zo tussen 1275 en 1300, was de hertog zover, dat hij zijn nieuwe gebied naar eigen inzicht kon indelen. Het Brabant dat de hertogen rechtstreeks bestuurden werd ingedeeld in 4 administratieve en juridische eenheden, de kwartieren. Het westen van Noord-Brabant en enige andere gebieden vielen daarbuiten, maar de kwartieren waren de kern van de organisatie. Eén van die kwartieren was de Meierij van Den Bosch. Die Meierij werd onderverdeeld in ook weer 4 kwartieren, namelijk Kempenland, kwartier van Oisterwijk, Maasland en Peelland, ieder met een eigen structuur. Ieder kwartier had een kwartierschout, een officier van justitie met ruime bevoegdheden, maar onderschikt aan de hoogschout van Den Bosch. De hertogelijke domeinen in dit gebied, oorspronkelijk van de hertog of later door hem verkregen, werden beheerd door een Raad en een Rentmeester Generaal. Deze werden bijgestaan door een rechtbank: de Leen- en Tolkamer.

Omstreeks 1200 was in de Beerzen de Van Rode de belangrijkste familie. Zij had rechten om de pastoor aan te stellen, uiteraard bij voorkeur een familielid.

Hun rechten op het bestuur van de Beerzen zijn op een of andere, maar niet gedocumenteerde wijze, bij de hertog van Brabant terechtgekomen. Omstreeks 1300 waren de Beerzen een hertogsdorp en vermoedelijk is Westelbeers door hem omstreeks 1330 verbonden met de heerlijkheid en schepensbank Hilvarenbeek, tezamen met Diessen en Riel. Na de 80-jarige oorlog, bij de Vrede van Münster, werd het noorden van Brabant definitief gescheiden van het zuiden en viel onder de Generaliteit, dus de Staten Generaal. Oostel- en Middelbeers waren nu een statendorp. Westelbeers bleef onder de heerlijkheid en schepensbank Hilvarenbeek c.a. vallen. Na het afschaffen van de Republiek der Verenigde Nederlanden en het ontstaan van de Bataafsche Republiek in 1795 volgde een warrige bestuurlijke periode die ongeveer 20 jaar duurde. In die tijd (1803-1810) werd Westelbeers losgemaakt van Hilvarenbeek en was Paulus Emanuel de la Court van Baest enige jaren (1807-1810) landdrost van Brabant, een soort commissaris van de koning (Lodewijk Napoleon). Vanaf 1815 na de stabilisatie van het koningschap van Willem I volgde een

nieuwe periode waarbij de gemeente Oost-, West- en Middelbeers gedurende 180 jaar in rustig bestuurlijk vaarwater zou blijven.